

ПРОБЛЕМА СТИЛЬОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ ЇЇ ОНТОГЕНЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Розглядається проблема стильових особливостей життєдіяльності людини, в основу якої покладені результати дослідження індивідуального стилю діяльності. Послідовно наведено висновки в контексті теоретичного та емпіричного етапів дослідження проблеми на основі психологічних теорій і концепцій та авторського бачення. Окреслені найвагоміші досягнення спеціального дослідження проблеми індивідуального стилю діяльності особистості.

Ключові слова: *стиль життєдіяльності, індивідуальний стиль діяльності, умови психічного розвитку, індивідуалізація.*

Психічний розвиток людини в онтогенезі, в тому числі й особистісне становлення, відбувається у процесі набуття в ньому загального та особливого, індивідуального. Одним із показників індивідуалізації в розвитку є виникнення в особи індивідуального стилю діяльності, стильових особливостей життя чи життєдіяльності в широкому розумінні (виконання власне діяльності, розв'язання типових видів завдань, спілкування, поведінки, досягнення життєвих цілей і т.д.). Такі особливості проявляються повсякденно впродовж усього життя, у процесі здійснення провідних видів діяльності: гри малюка, навчальній діяльності школяра та студента, праці дорослої людини. Вони позначаються й на конкретній професійній діяльності людини. Стильові особливості надають активності людини певної визначеності в характеристиці та її прогнозованості; ці особливості важливо враховувати в роботі з нею, забезпечуючи індивідуалізацію вимог, умов і способів. Але стильові особливості, як доводять дослідження В. Ляшко, О. Хохліної, М. Щукіна та ін., можуть коригуватися та формуватися, враховуючи їх позитивне значення для ефективності виконання завдань.

У психолого-педагогічній науці та практиці поняття стильових особливостей чи стилю вживається досить широко. Так, використовуються поняття «стиль життя», «стиль діяльності»,

«стиль спілкування», «стиль поведінки» та більш конкретні до кожної з форм активності: «стиль професійної діяльності», «стиль особистісних стосунків», «стиль лідерства», «стиль взаємодії», «стиль виходу з конфліктних ситуацій», «стиль управління», «стиль виховання», «стиль саморегуляції поведінки», «когнітивний стиль» та ін. Розроблена та використовується в наукових і практичних цілях низка стандартизованих психологічних методик на вивчення зазначених явищ. Помітне та відносно самостійне місце у психології (передусім психології праці та професійно-трудової підготовки) відводиться дослідженню індивідуального стилю діяльності. Але що криється за цими явищами, що лежить у їх основі, чи є тотожними по суті поняття «стиль» (у всіх його різновидах) та «індивідуальний стиль»? Розуміння цього питання, судячи з аналізу проблеми, є недостатньо визначеним. Під поняття «стиль» часто підводяться різні за природою психічні утворення, які вдається певною мірою типологізувати, набір характеристик за якими використовується для визначення психологічного профілю особи. Знаходження ж спільності між цими явищами дозволило б рухатися в одному напрямку щодо практичного використання знань про їх походження, психологічний зміст, а також можливості формування з метою досягнення найвищих показників ефективності життєдіяльності людини. Недостатня розробленість проблеми в зазначеному плані й визначила актуальність її вивчення. У статті наведемо результати узагальнення результатів теоретичного та емпіричного дослідження проблеми.

Що є підґрунтям індивідуалізації розвитку, на певному етапі якого виникають стильові особливості її активності? Психічний розвиток людини відбувається за біологічних і соціальних умов. Л. Виготський відзначав, що «врощення» дитини в соціум становить його сплав із процесами її органічного дозрівання. Обидва аспекти розвитку – природний і культурний – зливаються воедино. Природні та культурні зміни утворюють по суті єдине середовище соціально-біологічного формування особистості. Так, до умов нормального розвитку особи, за Г. Дульневим та О. Лурія, належать: нормальна робота головного мозку та його кори, нормальний фізичний розвиток дитини та пов'язане з ним збереження нормальної працездатності, нормального тонуусу нервових процесів; збереженість органів чуття, які забезпечують

нормальний зв'язок із зовнішнім світом; систематичність та послідовність навчання дитини в сім'ї та закладах освіти.

При цьому природною передумовою розвитку є біологічно дані, індивідні властивості людини – щонайперше сформованість головного мозку (необхідна нейробиологічна готовність із боку різних мозкових структур і всього мозку в цілому як системи), аналізаторів, стан здоров'я, задатки. Більш широко перелік індивідних особливостей людини Б. Ананьєв поділяє на первинні: індивідуально-типологічні (конституційні, нейродинамічні, білатеральні); вікові та статеві; вторинні – органічні потреби, темперамент, задатки. У літературних джерелах відмічається, що наявна в людини природня передумова психічного розвитку обумовлює виникнення його особливостей, шляхів і способів; вона має також вплив на рівень і висоту досягнень. Отже, наведене свідчить, що вже біологічна основа розвитку є певним підґрунтям для його індивідуалізації.

Повернемося до міркувань Л. Виготського. Він відзначав, що розвиток вищих форм поведінки вимагає певної міри біологічної зрілості, певної структури в якості передумови. Однак, формування мозкових систем людини відбувається в процесі його предметної і соціальної активності, а своєрідність дитячого розвитку полягає у переплетінні культурного та біологічного процесів розвитку. Таким чином відмічається вплив соціальних умов на становлення біологічної основи психофізичного розвитку людини.

Розмежовуючи суть біологічних і соціальних чинників, важливо відмітити, що біологічні є природною, а соціальні – провідною умовою розвитку дитини, що доведено науковими дослідженнями та практикою. Такими провідними умовами психічного розвитку є соціальні умови зростання дитини в широкому розумінні: родина та найближче оточення, спілкування від мікро- до макрорівня, але щонайперше – цілеспрямований процес навчання та виховання дитини. Саме в соціальних умовах дитина засвоює суспільний досвід і перетворює його у власні цінності та орієнтації, вибірково залучає до своєї системи поведінки ті норми і шаблони, які прийняті в суспільстві, тобто соціалізується. Саме соціалізація є умовою становлення людини вже як особистості – саморегульованого системного утворення, що складається з соціально значущих психічних властивостей, які

забезпечують вибірковість відношень і регуляцію поведінки людини як поведінки суб'єкта активності.

Однак становлення особистості, не лише як соціалізованого індивіда, а саморегульованої системи, яка забезпечує регуляцію власної активності та саморозвитку, можливе лише за умови внутрішньої детермінації – у процесі індивідуалізації, основою якого є формування самосвідомості. Саме індивідуалізація уможливорює набуття особистістю самостійності, формування власного й унікального способу життя та власного внутрішнього світу. Саме самосвідомість, самодетермінація, самоорганізація розвитку уможливорює відносну цілісність, довільність, регульованість власних психічних функцій, особистісного зростання, адекватність діяльності, спілкування, поведінки і таким чином – її неповторність. Отже, становлення особистості – це наступний виток індивідуалізації, але вищого рівня, який супроводжується виникненням стильових особливостей людини. Саме на цьому рівні вона повномірно розглядається як індивідуальність, у якій представлена психофізична цілісність особи і як індивіда, і як особистості, тобто злиття соціального та біологічного, особистісного та природного в індивідуальному розвитку. І саме індивідуальність надає особистості такої характеристики, як її глибина (Б. Ананьєв).

Ми торкнулися питання розвитку психіки в онтогенезі та особистісного становлення залежно від біологічних і соціальних чинників, із огляду на їх зовнішню та внутрішню детермінацію, що є, на наш погляд, необхідним для розуміння походження та суті стильових особливостей діяння людини.

У словниках «стиль» у найбільш загальному розумінні визначається як спосіб, прийом, метод роботи. Це спосіб існування, який відрізняється сукупністю своєрідних прийомів. Більш повно стиль визначається як відносно стійка сукупність характерних і повторюваних рис людини, які виявляються в її мисленні, поведінці, спілкуванні. Відмічається, що у стилі відбиваються потенції, схильності, здібності, характерологічні риси, звички особистості. А формується ж стиль під впливом як біологічних, так і соціальних чинників.

Як більш інтегративне та емне використовується поняття «стиль життя», під яким розуміють унікальну конфігурацію

особистісних рис, мотивів, когнітивних стилів і способів опанування реальності, що є характерною для поведінки людини та яка забезпечує сталість цієї поведінки. В ньому відмічається єдність змістовно-світоглядних і формально-композиційних аспектів соціально-психологічної активності людини, специфічна виразність її життєвиявлення. Це спосіб життя людини, який визначає це життя, емоційне самопочуття, результати діяльності. Стиль життя складає цілісна система стилю діяльності, стилю мислення і стилю відчуття. При цьому стиль життя розглядається в особистісному контексті, пов'язується з ціннісною спрямованістю особистості. Стиль життя охоплює, таким чином, усю систему буття людини, його внутрішніх і зовнішніх проявів. А тому стиль може характеризувати будь-яку його складову, що й відбивається в низці споріднених понять. Однак виявлено, що спеціального розгляду потребує питання співвідношення понять стилю та індивідуального стилю.

Індивідуальний стиль щонайперше характеризується як стиль окремої людини на протигагу стилю групи, колективу. Таке розрізнення не є переконливим, оскільки, наприклад, при вивченні стилю лідерства чи спілкування йдеться про певні особливості конкретних осіб, які можна типологізувати. Так і при вивченні власне індивідуального стилю діяльності в галузі психології праці, педагогічній психології індивідуальні стилі також умовно поділяються на типи. І знову постає питання про тотожність цих явищ. Для отримання відповіді під нашим керівництвом розпочаті спеціальні дослідження, у яких вивченню підлягають різновиди стилів (стиль спілкування, стиль лідерства, стиль виходу з конфліктної ситуації та ін.) у зв'язку з темпераментом як основи індивідуального стилю діяльності та конкретних його типів (О. Анашкіна, А. Зарицький, О. Мурас, А. Шут). Перші отримані результати показують наявність такого зв'язку – особам із певним стилем притаманні типові особливості нервової системи і, відповідно, темпераменту. Однак різні види стилів мають свої особливості в характері зв'язку; це ж обумовлює необхідність проведення подальших конкретних досліджень у визначеному напрямі, результатом яких стало б виявлення та систематизація стильових особливостей життєдіяльності осіб із певними особливостями нервової системи та відповідним темпераментом,

які лежать в основі індивідуального стилю діяльності. Тим не менш стає очевидним важливість висвітлення найсуттєвіших результатів вивчення проблеми, що може поширюватися на розуміння проблеми стилю життєдіяльності загалом. Виявлено, що такі результати стосуються найбільшою мірою дослідження індивідуального стилю діяльності (далі – ІСД).

Проблема ІСД у психології розглядається в контексті проблеми пристосування людини з її природними темпераментальними особливостями до діяльності. Одним із шляхів такого пристосування є формування в людини саме ІСД¹. Наведемо найсуттєвіші результати теоретико-емпіричного вивчення проблеми ІСД, а саме питань суті, ознак, проявів, структури, можливостей формування, які, на наш погляд, наближають нас до розуміння стилю життєдіяльності людини загалом. В основу дослідження покладено аналіз праць Г. Андреєвої, С. Асфандіярової, О. Байтметова, К. Гуревича, Є. Климова, Г. Королькової, Б. Ломова, В. Ляшко, В. Мерліна, М. Субханкулова, В. Шадрикова, М. Щукіна, О. Хохліної та ін.

ІСД в широкому розумінні визначається як система характерних ознак діяльності людини, зумовлених особливостями її особистості і передусім типологічними. Особливістю ІСД є його залежність від природних даних особи, тобто особливостей нервової системи. У більш вузькому розумінні ІСД розглядається як стійка система способів діяльності, що забезпечує найкраще її виконання людиною і стійко характеризує її в типових умовах. Інакше кажучи, ІСД є індивідуально-своєрідна система психологічних засобів, до яких свідомо чи стихійно вдається людина для найкращого врівноважування своєї типологічно зумовленої індивідуальності з предметними, зовнішніми умовами діяльності. Тобто, важливо зауважити, що ІСД розглядається в контексті його позитивного значення для ефективного виконання діяльності; стиль, що негативно позначається на показниках ефективності (якості, швидкості, продуктивності, витратах психофізичних зусиль) є псевдостилем, який потребує усунення. Становлення ж ІСД у

¹ Наше дослідження та виконане під нашим керівництвом дослідження В. Ляшко показало також, що становлення індивідуального стилю діяльності – це шлях пристосування до діяльності в дітей із різними природно обумовленими інтелектуальними можливостями та відповідно різною структурою дефекта розвитку.

людини базується на механізмах компенсації та корекції. Суть використання механізму компенсації полягає в тому, що завдяки ІСД в особі нівелюються «слабкі» сторони її розвитку та діяльності, а максимально використовуються позитивні; тим самим діяльність виконується «зручним» способом, а людина при цьому відчуває стан комфорту. Механізм же корекції покладається в основу розуміння процесу формування ІСД, про що ми скажемо нижче.

В основі ІСД лежить індивідуальний спосіб діяльності, який у своєрідній формі відтворює об'єктивні та суб'єктивні умови її здійснення. Такий спосіб визначається на основі порівняння з еталонним – нормативно схваленим, тобто узагальненим і закріпленим у розрахованих на абстрактного суб'єкта інструкціях та на середні умови. В еталонному способі узагальнені суспільний досвід і здібності попередніх поколінь. Ознаками ІСД є: стійка система прийомів і способів діяльності; зумовленість стійкої системи прийомів і способів діяльності певними особистісними якостями; слугування стійкої системи прийомів і способів діяльності засобом ефективного пристосування до об'єктивних вимог. Показником же відповідності індивідуальних особливостей особи діяльності, її ІСД є позитивні чи негативні емоції.

Виявлено, що ІСД може проявлятися в діяльності таким чином:

1) у творчій діяльності як у прийомах, способах роботи, так і продуктах діяльності (творчості); у виробничій діяльності лише у прийомах і способах праці, оскільки вимоги до продукту діяльності тут жорстко регламентовано;

2) в орієнтувальній (підготовчій) та виконавчій складових діяльності: в осіб із інертною та слабкою нервовою системою орієнтувальна діяльність (вивчення завдання – інструкції, умов виконання; планування, підготовка умов для власне виконання завдання), порівнюючи з виконавчою, розгорнута. Зокрема, інертні схильні завчасно підготуватися до роботи – розкласти інструменти, матеріали в певному і звичному порядку тощо; в осіб із рухливою і сильною нервовою системою орієнтовна діяльність більш згорнута: вони схильні якомога швидше виконувати завдання, не затримуючись на підготовчому етапі. Але за умови спеціального педагогічного впливу і ті, й інші досягають високих результатів за

обома показниками. Відповідно, виділяються підготовчий і виконавчий типи ІСД;

3) у діяльності в цілому: а) за показником швидкості: особи з рухливою нервовою системою мають підвищені можливості виконувати діяльність, яка потребує швидкості; особи з інертною нервовою системою схильні виконувати повільні й одноманітні рухи; б) за показником якості: особам із інертною системою легше досягати кращих якісних показників ефективності виконання діяльності, ніж швидкісних; особам із рухливою нервовою системою легше досягати кращих швидкісних показників ефективності діяльності, ніж якісних;

4) у виборі умов діяльності: особи з рухливою нервовою системою схильні варіювати, урізноманітнювати роботу; особи з інертною нервовою системою схильні умови діяльності не змінювати й діяти стереотипно;

5) у дотриманні правил, вимог діяльності: особи з інертною нервовою системою схильні ретельно, пунктуально дотримуватись правил; особи з рухливою та сильною нервовою системою припускаються більшої кількості порушень;

6) у перевірці правильності виконання діяльності: перевірки правильності виконання діяльності та виправленню недоліків, помилок більше уваги приділяють особи зі слабкою нервовою системою, ніж особи з сильною нервовою системою;

7) у стилі викладу матеріалу (при написанні твору): якщо учні володіють матеріалом, то: особи зі слабкою нервовою системою використовують складні синтаксичні конструкції; особи з сильною нервовою системою – прості; якщо матеріал недостатньо засвоєний, то ці залежності не виявляються;

8) у діяльності в ситуації напруження: в осіб із сильною та рухливою нервовою системою діяльність поліпшується; в осіб зі слабкою та рухливою нервовою системою діяльність погіршується.

Вивчення питання про керування процесом урахування й формування ІСД показало необхідність з'ясувати його складові. Так, Є. Климов у структурі даного утворення виділяє дві групи особливостей. Перша група, що становить «ядро» стилю, охоплює такі особливості, способи діяльності, які виявляються мимовільно, без помітних зусиль суб'єкта під безпосереднім впливом типологічних властивостей його нервової системи. Саме ці

особливості насамперед забезпечують ефект пристосування до зовнішніх обставин, але вони не завжди є достатніми. З'являється друга група особливостей – своєрідна «надбудова до ядра», що виникає в результаті свідомих чи стихійних пошуків шляхів пристосування. До того ж, як показує аналіз, особливості цієї групи завжди мають позитивне значення для ефективності діяльності. Наприклад, на основі інертності сама по собі виникає схильність не відриватися від розпочатої роботи (ядерна ознака). Ця особливість у результаті усвідомлення може стати своєрідним способом ефективного пристосування до середовища у вигляді доведення дій до завершення («надбудова до ядра»). Так само на основі інертності легко здійснюються повільні та плавні рухи. Усвідомлення цього приводить до того, що суб'єкт віддає перевагу стереотипним способам дій, пунктуальному додержанню прийнятої раніше послідовності. Аналогічно розглядаються і протилежні риси діяльності, які самі по собі й у результаті усвідомлення виникають на основі рухливості.

До ядра входять дві відносно самостійні категорії особливостей: одні («А») сприяють успішності в діяльності, інші («Б») – їй перешкоджають. Залежно від зміни завдань чи умов ці категорії можуть змінювати свій характер. Так, Є. Климов наводить приклад, коли надання переваги одноманітним неспішним діям у інертних буде віднесено до першої категорії при ручному поліруванні виробу й до другої, коли постане завдання терміново і часто змінювати характер рухів при утримуванні рівноваги на нестійкій опорі. Ті ж особливості в ядрі стилю, які перешкоджають успіху в діяльності, мають тенденцію з часом «обростати» компенсаторними механізмами. Так, недостатня спритність у інертних компенсується передбачливістю, вищим рівнем орієнтувальної діяльності.

У «надбудові до ядра» також виділяється дві категорії ознак: особливості, пов'язані з максимальним використанням позитивних можливостей пристосування («В»); особливості, що мають компенсаторне значення («Г»). Так, інертні спортсмени-акробати віддають перевагу вправам, куди входять статичні пози, повільні та плавні рухи. Робітники-верстатники інертного типу доводять до досконалості стереотипну впорядкованість трудових дій і систематичність у роботі.

Є. Климов, враховуючи структуру ІСД, розглядає і питання щодо його формування. Він вважає, що сформованість стилю залежить від того, скільки в ньому виявляється особливостей, що сприяють успіху в діяльності (як ті, що належать до «ядра», так і ті, що є «надбудовою» до нього, тобто «А», «В», «Г»), і як мало виявляється некомпенсованих особливостей, що йому перешкоджають («Б»). Керування процесом формування ІСД завдяки конструюванню передусім елементів надбудови до його ядра, тобто особливостей категорій «В», «Г».

Дослідженнями доведено, що ІСД підлягає корекції та формуванню. Так, щодо ІСД формування має зосереджуватися на культивуванні тих особливостей, які сприяють успіху діяльності. До них відносяться ті, які були визначально такими, так і ті, що прийшли в результаті усвідомлення їх користі. Це також ті особливості, які визначально заважали успіху діяльності, але в процесі усвідомлення були відкориговані та переведені у сприятливі. Результати проведеного дослідження довели, що умовами формування ІСД є: 1) поетапність формування – засвоєння еталонного способу діяльності на основі формування автоматизмів завдяки розв'язанню завдань еталонним способом та розв'язання завдань жорстко регламентованими способами \Rightarrow набуття досвіду самостійно обирати спосіб діяльності \Rightarrow усвідомлення переваг еталонного способу діяльності у плані часових витрат і психофізіологічних зусиль; 2) контроль за виконанням діяльності різними способами з метою відсіювання нераціональних (псевдостилів); 3) формування позитивного ставлення до діяльності за умов: а) її результативності, б) нейтралізації навіюваних оцінок власних особливостей, в) формування впевненості у своїх можливостях, г) показу переваг і недоліків у роботі, д) створення сприятливого емоційного фону при критичному аналізі діяльності та ін. Коли ж ідеться про корекцію ІСД, то це не значить, що всім людям із різним темпераментом нав'язуються однакові способи виконання діяльності. Йдеться про усунення крайнощів, що негативно позначаються на діяльності, про формування способів виконання дій в оптимальних межах (відповідно до кривої Гауса), які забезпечують ефективну діяльність: в одних випадках особливості виконання діяльності обмежуються, в інших – «підтягуються» до певного рівня, урізноманітнюються.

Таким чином, у статті ми представили свої міркування щодо суті проблеми стильових особливостей життєдіяльності людини та дійшли висновку про доцільність покладання в основу її розгляду знань про ІСД. Однак проблема потребує подальшого осмислення на основі отримання й узагальнення результатів системного вивчення стильових особливостей життєдіяльності людини. Їх урахування в роботі в напрямку цілеспрямованої організації буття людини, в тому числі її професійного становлення та реалізації, містить певні резерви підвищення їх якості.

Список використаної літератури

1. Асфандиярова С.И. Некоторые типологически обусловленные особенности учебной деятельности учащихся-токарей / С. И. Асфандиярова, М.Г. Субханкулов, М.Р. Щукин // Типологические исследования по психологии личности и психологии труда. – Пермь : Перм. гос. пед. ин-т, 1964. – С. 67-79.
2. Выготский Л.С. Собрание сочинений: в 6 тт. / Л.С. Выготский. – Т.3: Проблемы развития психики / Под ред. [и с послесл.] А. М. Матюшкина. – М. : Педагогика, 1983. – 368 с.
3. Гуревич К.М. Профессиональная пригодность и основные свойства нервной системы / К.М. Гуревич. – М. : Наука, 1970. – 272 с.
4. Климов Е.А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы / Е.А. Климов. – Казань : Изд-во Казанского ун-та, 1969. – 278 с.
5. Климов Е.А. О некоторых эмоциональных переживаниях как психодиагностических индикаторах в профконсультации / Е.А. Климов, Г.Ф. Королькова // Проблемы интегрального исследования индивидуальности. – Пермь : Перм. гос. пед. ин-т, 1978. – С. 41-55.
6. Ляшко В.В. Передумови становлення індивідуального стилю діяльності в учнів початкових класів допоміжної школи : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спеціальність 19.00.08 Спеціальна психологія / В.В. Ляшко. – К., 2012. – 21 с.
7. Мерлин В.С. Проблемы экспериментальной психологии личности / В.С. Мерлин // Проблемы экспериментальной психологии личности. – Пермь : Перм. гос. пед. ин-т, 1970. – С.7-212.
8. Мерлин В.С. Формирование индивидуального стиля деятельности в процессе обучения / Мерлин В.С., Климов Е.А // Сов. педагогика. – 1967. – №4. – С. 110-118.
9. Синьов В.М. Психологія розумово відсталого дитини / В.М. Синьов, М.П. Матвєєва, О.П. Хохліна. – К. : Знання, 2008. – 360 с.
10. Фельдштейн Д.И. Социальное развитие в пространстве-времени детства / Д.И. Фельдштейн. – М. : Моск. психолого-соц. Институт : Флинта, 1997. – 160 с.

11. Хохліна О.П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку : [монографія] / О.П. Хохліна. – К. : Педагогічна думка, 2000. – 286 с.
12. Щукин М.Р. Структура індивідуального стиля трудової діяльності / М.Р. Щукин // Вопросы психологии. – 1984. – № 6. – С. 26-32.

Елена Хохлина

ПРОБЛЕМА СТИЛЕВЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЧЕЛОВЕКА В КОНТЕКСТЕ ЕГО ОНТОГЕНЕТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Рассматривается проблема стилиевых особенностей жизнедеятельности человека, в основу которой положены результаты исследования индивидуального стиля деятельности. Последовательно проанализированы результаты в контексте теоретического и эмпирического этапов исследования проблемы на основе психологических теорий, концепций и авторского видения. Характеризуются наиболее весомые достижения специального исследования проблемы индивидуального стиля деятельности личности.

Ключевые слова: *стиль жизнедеятельности, индивидуальный стиль деятельности, условия психического развития, индивидуализация.*

Olena Khokhlina

THE PROBLEM OF STYLE PECULIARITIES OF THE HUMAN LIFE ACTIVITIES IN TERMS OF THE ONTOGENETIC DEVELOPMENT

The problem of stylistic features of human life, which is based on research results of individual style of activities, is considered. Conclusions in the context of theoretical and empirical stages of research of the problem based on psychological theories and concepts and the author's vision are consistently presented. The process of personality formation, not only as socialized individual but as self-regulating system that provides regulation of its own activity and self-development as the next round of individualization, but at a higher level accompanied by appearance of person's stylistic peculiarities is analyzed. The author is guided by the definition of "lifestyle" as a unique configuration of personal traits, motivation, cognitive styles and ways of mastering the reality that is characteristic for human behavior and which ensures consistency of this behavior. In accordance, the question of correlation of notions of style and individual style is raised. For this purpose, under the author direction the special research is started, in which the variations of styles are studied (communication style, leadership style, style of way out of conflict situation, etc.), in connection with temperament as the basis of the individual style of activities and its specific types. The first obtained results demonstrate the existence of such connection - individuals with a certain style have typical features of the nervous system and therefore of temperament. Based on the obtained results the definition the individual style of activities in a broad and narrow sense is justified: respectively as a system of characteristic features of person's activities caused by peculiarities of personality and especially of typological (dependence on person's natural inclinations, i.e. characteristics of the nervous system) and as stable system of ways of activities providing its best performance by the person and consistently characterizing it in typical conditions. The most significant achievement of the special

research of the problem the person's individual style of activities are outlined: individual author's style can be manifested in creative activities as in techniques, methods of work and the product of the activities (creativity), in production activities only in the techniques and methods of work, in reference (preparatory) and executive components of person's activities, preparatory and executive types of person's individual style of activities are stood out etc. It is proved that condition of individual style of activities formation is a phased formation - mastering of standard method of activities based on the formation of automatisms due to solving tasks with the standard methods and solving tasks with strictly regulated methods, gaining experience to choose independently the way of activities; awareness of benefits of standard method in terms of time-consuming and psycho-physiological effort; monitoring the implementation of activities with different methods to screen out inefficient pseudo-styles; the formation of a positive attitude to activities.

Keywords: *life activities style, individual activities style, psychological development conditions, individualization.*

Одержано 05.05.2012 р.